

7. Pleskij G. M. (1946). Pro kerivnictvo bibliotekami naukovih ustanov AN URSR. *Zhurnal Biblioteki Akademiyi nauk URSR*, 1, pp. 38—40.
8. Prajsman Ya. N. (1946). Do pitannya pro pidgotovku bibliotechnih kadriv. *Zhurnal Biblioteki Akademiyi nauk URSR*, 2, pp. 47—55.
9. Svoboda A. A. & Smaglova N. I. (2006). Bibliotechna merezha NAN Ukrayini: istoriya, suchasnij stan. *Naukovi praci Nacionalnoyi biblioteki Ukrayini imeni V. I. Vernadskogo*, 15, pp. 64—76.
10. Svoboda A. A. (1998). Metodichna diyalnist yak tipologichna funkciya nacionalnoyi biblioteki (perspektivi yiyi rozvitku v NBUV). *Bibliotechnij visnik*, 2, pp. 6—9.
11. Svoboda A. A., Smaglova N. I. & Soloyidenko G. I. (1993). Stanovlennya merezhi bibliotek naukovih ustanov. *Bibliotechnij visnik*, 5—6, pp. 14—18.
12. Smaglova N. (2001). Naukovo-metodichna diyalnist bibliotek yak faktor rozvitku bibliotechno-informacijnih resursiv Ukrayini. *Naukovi praci Nacionalnoyi biblioteki Ukrayini imeni V. I. Vernadskogo*, 7, pp. 160—167.
13. Sokur O. (2021). Naukovo-metodichna robota bibliotechno-informacijnogo kompleksu v umovah cifrovizaciji. *Biblioteka. Nauka. Komunikaciya. Vid upravlinnya resursami — do upravlinnya znannyami : materialy Mizhnar. nauk. konf. (5—7 zhovt. 2021 r.)*. Kyiv, pp. 100—102.
14. Sokur O. (2023). Naukometriya u diyalnosti ukrajinskih naukovih bibliotek. *Nacionalna biblioteka Ukrayini imeni V. I. Vernadskogo : ofic. vebportal*. Available at: <http://www.nbu.gov.ua/node/6348>.
15. Soloidenko G. (2009). Nauchno-metodicheskaya deyatel'nost' NBUV i eyo vliyanie na razvitie seti bibliotek nauchno-issledovatel'skih uchrezhdenij NAN Ukrainy. *Informacionnoe obespechenie nauki: novye tehnologii : sb. nauch. tr. Moskva: Nauchnyj Mir*, pp. 27—41.
16. Strategiya rozvitku Nacionalnoyi biblioteki Ukrayini imeni V. I. Vernadskogo na 2022—2025 rr. (2023). *Bibliotechnij visnik*, 2, pp. 3—6.

Надійшла до редакції 13 березня 2024 року

УДК 02:303.09](477)(045)

DOI: 10.36273/2076-9555.2024.3(332).29-36

Оксана Матвієнко,

докторка педагогічних наук, кандидатка технічних наук, професорка,
професорка кафедри інформаційних технологій
Київського національного університету культури і мистецтв,
e-mail: oxmix2017@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5772-848X>

Михайло Цивін,

кандидат технічних наук, доцент,
професор кафедри дизайну Міжрегіональної академії управління персоналом,
e-mail: tsyvin2012@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0312-5805>

Моделювання як метод дослідження: бібліотекознавчий науковий дискурс

У статті розглянуто аспекти використання методу моделювання у бібліотекознавчій теорії та практиці. Наголошено, що суттєві зміни у бібліотечній галузі, які виникають внаслідок її трансформації, потребують нових моделей діяльності й характеризуються відсутністю системного наукового доробку, присвяченого окресленому методу. Цей чинник зумовлює актуальність виявлення стану, напрямів застосування методу моделювання у бібліотекознавчому науковому дискурсі.

З використанням семантичного аналізу документного потоку публікацій у фахових виданнях бібліотекознавчого профілю за ключовими словами проаналізовано праці, що віддзеркалюють результати наукового пошуку українських вчених та ілюструють репрезентованість моделювання у бібліотечній справі за умовно виділеними узагальненими тематичними кластерами.

Аналіз напрямів моделювання процесів та явищ у бібліотекознавчому науковому дискурсі свідчить, що суттєві зміни діяльності у бібліотечній галузі внаслідок її трансформацій є предметом уваги українських дослідників, а здобуті результати можуть слугувати науково-методологічним підґрунтям для подальших наукових розвідок.

За браком системних досліджень і навчально-методичного забезпечення з моделювання у бібліотечній теорії та практиці наявний науковий доробок може бути узагальнений і трансльований у навчальний процес

підготовки здобувачів як апробований інструмент та результат наукового пізнання, для набуття студентами компетентностей, визначених Стандартом вищої освіти за спеціальністю "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа".

Ключові слова: моделювання; концептуальна модель; модель розвитку бібліотеки; модель управління інформаційними ресурсами; модель бібліотечних технологічних процесів; модель професійної бібліотечної освіти

Постановка проблеми. Цифрові трансформації бібліотечної галузі, структурний і функціональний реінжиніринг інформаційної та бібліотечної справи, об'єктивні зміни у цій сфері в умовах війни актуалізують метод моделювання у бібліотекознавчих дослідженнях як такий, що має суттєвий гносеологічний потенціал.

Окрім наукової аргументації актуальності методу моделювання, проблема має ще й освітній вимір. Зокрема, до результатів навчання майбутніх фахівців за спеціальністю "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" (ІБАС) у Стандарті вищої освіти [19] висунуто вимоги щодо вмінь розробляти моделі предметної галузі, здійснювати моделювання документно-інформаційних систем та їхніх ресурсів під час аналізу конкурентоспроможності установи.

Наразі наявні суперечності, що виникають між суттєвими змінами у бібліотечній галузі внаслідок її трансформації, які потребують нових моделей діяльності, та браком системного наукового доробку щодо використання методу моделювання у бібліотекознавчій теорії та практиці. Це утворює певні когнітивні бар'єри у здобувачів освіти в набутті компетентностей, визначених Стандартом, та певною мірою обмежує молодих дослідників у виборі методів розв'язання наукових проблем.

Одним із засобів подолання суперечності є виявлення стану й напрямів використання такого методу в бібліотекознавчому науковому дискурсі, як система наукового знання, що дає змогу репрезентувати здобутий пізнавальний результат із застосуванням методу моделювання.

Аналіз досліджень і публікацій. У системі наукових комунікацій наявні монографічні дослідження, присвячені загальним питанням моделювання як науковій методології, а також праці, предметом аналізу у яких є моделювання галузевих процесів та явищ (зовнішньоекономічної діяльності, моделювання педагогічних систем і процесів, політичних процесів тощо).

На методі математичного моделювання в гуманітарних науках зосереджує увагу О. Ручко [16] і закликає залучати гуманітаріїв до математичних студій.

Метод моделювання як складник методології бібліотекознавчих досліджень є предметом науко-

вих студій у публікаціях вітчизняних дослідників, зокрема О. Воскобойнікової-Гузевої [4], О. Кобелева [9].

Науковці також приділяють увагу модернізаційним моделям розвитку бібліотечно-інформаційних установ у період глобалізації. Зокрема, О. Воскобойнікова-Гузева [4] розглядає концептуальні моделі розвитку бібліотек у сучасному бібліотекознавстві та соціальних комунікаціях і робить висновок, що розроблення значених моделей здійснюватиметься з метою визначення перспективних напрямів розвитку бібліотечно-інформаційного комплексу (у векторі технологічної, соціальної та інституційної модернізації), збагачення його завдань і функцій у контексті переходу до знаннєвого, інформаційного суспільства.

Досліджуючи бібліотекознавчу методологію, О. Кобелев [9] слушно зауважує, що є об'єктивні й суб'єктивні труднощі використання загальних наукознавчих моделей у вивченні бібліотечної науки, серед яких головну перепону становить те, що більшість із них розроблено в межах точних і/або технічних дисциплін, а отже виникають проблеми з їх адаптацією до нової сфери використання.

Водночас наголосимо на нестачі системних досліджень (монографій, дисертацій), предметно присвячених застосуванню методології моделювання у бібліотекознавстві, а також відповідного навчально-методичного забезпечення (навчальних посібників чи підручників) в освітньому полі підготовки здобувачів за спеціальністю ІБАС, які віддзеркалюють специфіку "галузевого моделювання". Це ускладнює системність розуміння здобувачами цього методу та набуття компетентностей, окреслених у відповідному Стандарті вищої освіти.

Мета статті — розглянути напрями моделювання процесів та явищ у бібліотекознавчому науковому дискурсі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Не маючи на меті узагальнити всі наявні у працях різних авторів підходи до визначень термінів "модель", "моделювання" й класифікації моделей, прийmemo, що в загальному розумінні *моделювання* — це метод дослідження реальних та абстрактних об'єктів-прототипів на умовних

образах, схемах, фізичних об'єктах, що відрізняються від прототипу, але схожі з ним за будовою чи типом поведінки, із застосуванням методів аналогії, теорії подібності й теорії опрацювання даних експерименту [14].

Поміж класифікацій моделей за різними ознаками виокремимо класифікацію за способом подання — матеріальні та інформаційні, у якій зупинимо увагу на інформаційних моделях.

Зауважимо, що побудову математичних моделей, які відносять до інформаційних, фактично не репрезентовано в публікаціях українських науковців і, відповідно, вони не становитимуть предмета аналізу пропонованої статті.

У бібліотекознавчих дослідженнях набуло поширення *концептуальне моделювання*, котре часто потрактовують як формальне подання проблемної сфери на поняттєвому рівні. Концептуальна модель (conceptual model) визначає поняття предметної сфери, а її формальним описом є концептуальна схема (conceptual schema).

Окреслюючи предметне поле моделювання у бібліотекознавчих дослідженнях, зазначимо, що воно охоплює тенденції та закономірності розвитку бібліотечної справи, бібліотечних фондів, формування взаємозв'язку "бібліотека — суспільство", функціонування інформації в мікропросторі (інформаційні потреби людини) та макропросторі (інформаційні потреби суспільства), етику бібліотечної діяльності [8].

Для аналізу дібрано публікації з фахових наукових видань за ключовими словами "модель", "моделювання" у заголовках, а також окремі статті, у яких фактично наведено модель явища або процесу предметної галузі бібліотекознавства, але не артикульовано як тему чи бажаний результат дослідження. Очевидною є складність аналізу в межах статті всього наявного документного потоку публікацій за прийнятним критерієм добору статей. Зосередимо увагу на тих, що значною мірою віддзеркалюють предметні тенденції наукового пошуку та ілюструють репрезентованість методу моделювання у бібліотечній науці за такими умовно виділеними узагальненими тематичними кластерами:

- концептуальні моделі бібліотек;
- моделі розвитку бібліотек та управління інформаційними ресурсами;
- моделювання бібліотечних технологічних процесів;
- моделі професійної бібліотечної освіти та компетенцій бібліотечних фахівців.

Концептуальні моделі бібліотек

Концептуальну модель бібліотеки суспільства знань запропонував Л. Костенко [13]. Наголошуючи, що на початку XXI ст. стала актуальною проблема визначення ролі й місця бібліотеки у стрімко змінюваному суспільстві, як один із найважливіших чинників науковець виокремив зростання вимог суспільства до науково-інформаційного забезпечення його сталого розвитку, наголошуючи, що саме ця обставина потребує переосмислення концептуальних основ бібліотечної справи. Дослідник зазначає, що в умовах переходу від індустріального суспільства до суспільства знань бібліотека має опанувати інтегрований технологічний цикл, що охоплює всі наукомісткі процеси опрацювання документних масивів — від бібліографування до екстракції зі сховищ даних нових знань.

Базову *модель бібліотеки як соціально-комунікаційної інституції* запропонував М. Слободяник [18], виділивши основні концепти: *інформаційний потенціал — інформаційна діяльність — комунікаційний процес — управління*. Науковець визначив відношення взаємозв'язку та взаємозалежності між елементами, розкрив зміст кожного з них.

Зокрема, основними складниками елементу *"інформаційний потенціал"* є: бібліотечний фонд і каталоги, електронні бази даних. Ці ресурси мають відповідати інформаційним потребам суспільства та особистості як учасника комунікаційного процесу.

Елемент *"інформаційна діяльність"* покликаний забезпечити ефективний пошук і надання читачам бібліотеки первинних та вторинних документів, а також інтегрованої й синтезованої інформації. У результаті інформаційної діяльності розробляється система інформаційної продукції та послуг для читачів і зовнішніх користувачів бібліотеки. Цей елемент покликаний забезпечити ефективне використання інформаційного потенціалу в комунікаційній діяльності бібліотеки.

В елементі *"комунікаційний процес"* виділено основні комунікаційні відносини: бібліотекар — читач; бібліотекар — бібліотекар; читач — бібліотекар; читач — читач; віддалений користувач — сайт бібліотеки; читач — інтернет-ресурси. У змістовому наповненні цих відносин чільне місце відведено інформаційному потенціалу та результатам інформаційної діяльності бібліотеки.

Серед основних завдань *управління* вирізняємо моніторинг функціонування основних елементів

моделі та оперативне внесення змін, спрямованих на підвищення їх ефективності. Ці заходи дають змогу розробити стратегію й тактику розвитку комунікаційної діяльності бібліотеки.

Погодимось із міркуваннями Т. Гранчак [5], що закономірним є продовження теоретичних напрацювань із розроблення різних моделей бібліотечного обслуговування та бібліотеки, здатних забезпечити її успішну адаптацію до сучасних реалій. У цьому контексті дослідниця розглядає бібліотеку майбутнього крізь призму організаційних форм інформаційного суспільства й наголошує, що її гнучкість зумовлюється відкритістю. Базуючись на понятті "бібліотечний простір", учена запропонувала *модель гнучкої бібліотеки*, що складається з елементів "бібліотечний простір", "бібліотечний сервіс", "кадровий потенціал" і "клієнтське середовище". Гнучкість такої бібліотеки зумовлено її мережевістю та функціонуванням як відкритої системи, що перебуває у взаємодії із середовищем клієнтських потреб. Водночас відкритість бібліотеки як системи потребує застосування в її управлінні маркетингового підходу, який передбачає вивчення користувачьких запитів і потреб та спрямування діяльності на адресне вироблення продуктів і послуг, що оптимально їх забезпечуватимуть.

Здійснюючи побудову *концептуальної моделі бібліотеки в середовищі цифрової науки*, В. Копанева [12] зазначає, що концептуальною моделлю сучасної бібліотеки можна вважати її тлумачення, наведене в чинному Законі України "Про бібліотеки і бібліотечну справу", яке потрібно розглядати як одне з основних джерел для визначення концептуальної моделі бібліотеки в середовищі цифрової науки. Застосовуючи метод моделювання, дослідниця приймає такий підхід до побудови концептуальної моделі: "У абстрагованому й узагальненому вигляді концептуальна модель — це змістовне представлення структури і функцій системи без їх конкретного розкриття та деталізації. У концептуальній моделі наводяться основні відомості про систему, її базові елементи та найважливіші зв'язки між ними" [12, с. 8]. Учена зазначає, що бібліотека в середовищі цифрової науки — установа або структурний підрозділ установи, який забезпечує формування впорядкованого фонду первинних дослідницьких даних і виявлення в ньому нових закономірностей, сприяє конвергенції інформаційних і когнітивних технологій для продукування знань, синергію яких буде

спрямовано на функціональну трансформацію бібліотеки з інфраструктурного елемента науки в учасника дослідницької діяльності.

Моделі розвитку бібліотек та управління інформаційними ресурсами

На продовження думки щодо закономірності подальших теоретичних напрацювань із розроблення моделей бібліотеки й бібліотечного обслуговування, здатних забезпечити її адаптацію до сучасних реалій, приділимо увагу працям, присвяченим формуванню моделей розвитку бібліотек.

Модель діяльності бібліотеки наведено у практичному посібнику "Чотири простори бібліотеки: модель діяльності" [22]. Запропонована модель, яку розробили дослідники Королівської школи бібліотекознавства та інформаційних наук Dorte Skot-Hansen, Casper Hvenegaard Rasmussen та Henrik Jochumsen (Копенгаген, Данія), охоплює *простір навчання, простір досвіду, простір зустрічей і простір подій* [24].

Розвиток цифрових технологій і розширення функціонального змісту бібліотечної діяльності спонукає до вивчення цих процесів, їх опису й побудови відповідних моделей. Застосувавши метод моделювання до формування інноваційного медіапростору бібліотеки, С. Хрущ [21] навела основні концепти моделі, розкривши їх зміст, і побудувала *схему концептуальної моделі інноваційного медіапростору бібліотеки*. Концептами дослідниця визначила:

- цифровізацію як основу формування медіапростору бібліотеки (технологічні та організаційно-управлінські аспекти);
- завдання соціально-комунікативної діяльності бібліотеки у цифровому медіапросторі;
- цифрові компетентності бібліотечного фахівця.

Авторка зазначила, що запропонована концептуальна модель інноваційного медіапростору бібліотеки виконує описову, пояснювальну (науково-теоретичну) та регулятивну функції. Удосконалення моделі можливе на основі врахування динаміки цифрових трансформацій суспільства й розвитку професійних бібліотечних кадрів із подальшою її адаптацією до нових вимог.

У полі професійної бібліотечної діяльності наявна значна кількість реалізованих і запланованих проєктів "Модель сільської бібліотеки", однак наголосимо на критично малій кількості публікацій, предмет дослідження яких вона становить. Майже єдиною, предметно присвяченою цьому питанню, є стаття Н. Богза [2], у якій

репрезентовано "модель сільської бібліотеки" з такими основними складниками:

— форма існування бібліотеки, система обслуговування користувачів, яку самостійно обиратимуть місцева громада й читачі разом із керівником установи;

— доступне розміщення — вибір оптимального варіанта бібліотечного обслуговування, що якнайповніше забезпечуватиме потреби населення;

— ресурсна база;

— матеріальна база;

— персонал;

— зв'язки бібліотеки з громадськістю: бібліотека — це частина інфраструктури села, і громада має брати участь в її житті.

Зазначимо, що побудова моделей бібліотечної діяльності потребує застосування певних аналітичних інструментів. Пропозиції щодо їх використання подано у статті В. Варенка [3], зокрема: побудова канви моделі, мозковий штурм (атака), метод гелікоптера, метод "чорного ящика", метод побудови аналітичного поля проблеми, метод аналогії, побудова моделі за принципом Парето, візуалізація, побудова карти емпатії, використання "стратегії блакитного океану", "дерева цілей", SWOT-аналіз та інші методи й засоби.

Моделювання бібліотечних технологічних процесів

Відповідно до розуміння бібліотечної технології як сукупності процесів і операцій, а також різноманітних методів та засобів їх здійснення, які забезпечують ефективне функціонування бібліотеки, створення, збереження й використання бібліотечно-бібліографічної продукції та виконання бібліотечних послуг у традиційному й електронному режимах, розглянемо праці, предметно присвячені моделюванню бібліотечних процесів.

У статті В. Струнгар [20] наведено структуру елементів і функціональні взаємозв'язки між ними відповідно до мети й завдань *бібліотечного представництва в соціальних медіа*, зокрема по лінії комунікації: *бібліотека — бібліотека, бібліотека — користувач, користувач — користувач за посередництвом бібліотеки*. З огляду на такі види діяльності, як створення, наповнення та модерація, також виокремлено види контенту (бібліотечний, користувацький) і його зміст.

Концептуальну модель культурно-просвітницької діяльності публічної бібліотеки розробила Т. Сидоренко [17]. Авторка визначила основні блоки моделі: *цільовий, стратегічно-нормативний, теоретико-методологічний, організаційно-змістовний, діагностичний, результа-*

тивний, конкретизувала їх змістове наповнення, форми й засоби для кожного блоку.

Модель бібліотечно-інформаційного сервісу, яку розробила В. Жукова [7], подано у формі ланцюга: *бібліотечно-інформаційний фахівець — користувач бібліотеки (споживач інформації) — маркетингова діяльність — технології — інформаційний продукт — інформаційна послуга*.

Концептуальну модель документаційного забезпечення управління бібліотекою в сучасних умовах у комунікаційній взаємодії запропонувала Н. Ковальчук [10] і подала її як сукупність етапів: 1) управління бібліотекою; 2) аналіз інформації та визначення мети управлінського рішення; 3) формування управлінського рішення; 4) доведення управлінського рішення до виконавця й інших учасників процесу; 5) створення управлінського документа; 6) оформлення документів і внесення їх до комунікаційної системи управління бібліотекою; 7) керування документацією в бібліотеці (створення резолюцій і контроль за їх виконанням); 8) виконання управлінського рішення; 9) комплектування, облік і зберігання документа; 10) використання документа в системі управління бібліотекою.

Актуальність комунікативної діяльності бібліотек зумовила розгляд цієї теми в наукових студіях Т. Колесникової [11]. Дослідниця розробила *модель інформатизації бібліотеки ЗВО*, що передбачає послідовні зміни *комунікаційної моделі діяльності: лінійна* (документально-комунікаційний рівень) — *інтераційна* (інформаційно-комунікаційний рівень) — *інтеграційна* (когнітивно-комунікаційний рівень).

У дисертаційному дослідженні С. Ростовцева [15] наведено *концептуальну модель реалізації системи інтернет-маркетингу* в бібліотеках України. Запропоновано інноваційну модель системної реалізації інтернет-маркетингу, основою якої є *стратегічно-цільовий* (визначення сутності онлайн-діяльності бібліотек і потреб цільової аудиторії) *та інструментальний* (комплексне застосування інструментів інтернет-маркетингу) *компоненти*. Стратегічно-цільовий компонент системи інтернет-маркетингу передбачає планування діяльності бібліотеки в мережевому середовищі, кінцевою метою якого є формування загальної онлайн-стратегії установи. Реалізація інструментального компонента має на меті комплексне застосування бібліотекою таких складників інтернет-маркетингу: місце; фізичне оточення; юзабіліті; контент; продукти й послуги; просування; використання можливостей

вебаналітики для налагодження постійного зворотного зв'язку з користувачами та бюджет.

Моделі бібліотечної та документно-інформаційної освіти

Зважаючи на значний доробок у кількісному та якісному дослідженні аспектів ефективних способів професійної підготовки фахівців для сфери документно-інформаційної та бібліотечної діяльності, зупинимось лише на кількох публікаціях, що предметно віддзеркалюють пошуки моделей підготовки фахівця.

Розробляючи *інноваційну модель бібліотечної освіти*, Г. Шемаєва [23] пропонує її реалізацію на засадах *трикутника знань: освіта — наука — інновації*, практичні засоби реалізації вбачає в залученні фахівців з інших закладів вищої освіти до викладання окремих курсів, модулів, дисциплін; проведення для викладачів фахових дисциплін, тренінгів з інноваційної методології в межах змісту нових освітніх стандартів; удосконалення схеми двосторонньої мобільності з європейськими ЗВО та базами практики; підвищення кваліфікації фахівців бібліотечно-інформаційної сфери для забезпечення впровадження інновацій у практичну діяльність.

Концептуальну модель інтелектуалізації вищої бібліотечно-інформаційної освіти обґрунтовано у статті А. Гуменчука [6]. Дослідник визначив базові компоненти змісту підготовки бібліотечно-інформаційного фахівця: *техніко-технологічна, проєктно-аналітична, дослідно-інноваційна, комунікаційна, аксіологічна (морально-етична), психолого-педагогічна, організаційно-управлінська*.

Концептуальні основи розвитку спеціальності "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа", що слугують підґрунтям для побудови її моделі, викладено в публікації Н. Бачинської [1]. Такими дослідниця визначила:

- зміни в документно-інформаційній діяльності, зумовлені цифровими трансформаціями та зростанням інформаційних потреб користувачів;
- конвергентні освітньо-професійні програми цифрового спрямування;
- організаційно-педагогічні умови розвитку спеціальності;
- розвиток науково-педагогічної школи спеціальності.

На думку Н. Бачинської, поєднуючи обґрунтовані концепти в модель функціонування й розвитку спеціальності, можна бачити, що верифікація запропонованої моделі можлива через активний вплив на її функціонування, якими, зокрема, є пропозиції актуальних цифрових освітньо-професійних програм, а також оновлення змісту, методик навчання на основі діагностування набутих студентами планованих знань, умінь і компетентностей.

Висновки. Окреслені напрями моделювання процесів та явищ у бібліотекознавчому науковому дискурсі свідчать, що суттєві зміни діяльності у бібліотечній галузі внаслідок її трансформацій є предметом уваги українських дослідників і науково-методологічним підґрунтям для подальших розвідок.

За браком системних досліджень та навчально-методичного забезпечення, зокрема підручників і посібників, із моделювання у бібліотечній теорії та практиці, наявний науковий доробок може бути узагальнений і трансльований у навчальний процес підготовки здобувачів освітніх рівнів "магістр" та "доктор філософії" як апробований інструмент і результат наукового пізнання, для набуття студентами компетентностей, визначених Стандартом вищої освіти за спеціальністю "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа".

Список бібліографічних посилань

1. Бачинська Н. Концептуальні основи розвитку спеціальності "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа". *Український інформаційний простір*. 2022. № 2 (10). С. 280—292.
2. Богза Н. Модель сільської бібліотеки: професійне бачення. *Бібліотечна планета*. 2008. № 3. С. 18—21.
3. Варенко В. М. Моделювання діяльності бібліотек: аналітичні інструменти. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 4. С. 49—55.
4. Воскобойнікова-Гузєва О. Модернізаційні моделі розвитку бібліотечно-інформаційних установ в період глобалізації: постановка питання. *Вісник Львівського університету. Серія: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології*. 2012. Вип. 7. С. 157—171.
5. Гранчак Т. Концептуальна модель гнучкої бібліотеки. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2020. № 6. С. 10—23.
6. Гуменчук А. В. Модель інтелектуалізації вищої бібліотечно-інформаційної освіти. *Вісник ХДАК*. 2019. Вип. 55. С. 70—81.
7. Жукова В. П. Моделювання бібліотечно-інформаційного сервісу. *Молодий вчений*. 2018. № 4 (1). С. 39—42.
8. Збанацька О. М. Бібліотекознавство. *Велика Українська енциклопедія*. URL: <https://vue.gov.ua/Бібліотекознавство> (дата звернення: 27.01.2024).

9. Кобелев О. М. Аналіз бібліотекознавчого знання: методологічний аспект. *Модель бібліотеки XXI століття* : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. Харків, 15 червня 2018 р. URL: <http://conf.nlu.edu.ua/libmodel/index> (дата звернення: 27.01.2024).
10. Ковальчук Н. Концептуальна модель документаційного забезпечення управління бібліотекою в сучасних умовах. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 2. С. 55—62.
11. Колесникова Т. О. Комунікаційні моделі діяльності бібліотек ВНЗ в умовах інформатизації : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.03. Харків, 2012. 27 с.
12. Копанєва В. О. Концептуальна модель бібліотеки в середовищі цифрової науки. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 4. С. 6—13.
13. Костенко Л. Й. Бібліотека суспільства знань: концептуальна модель. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2006. № 1. С. 23—26.
14. Лопатєв А. О. Моделювання як методологія пізнання. *Теорія та методика фізичного виховання*. 2007. № 8. С. 4—8.
15. Ростовцев С. С. Формування системи Інтернет-маркетингу в бібліотеках України : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.03. Харків, 2016. 22 с.
16. Ручко О. Математичне моделювання як один із методів наукового дослідження у гуманітарних науках. *Українознавство*. 2018. № 2. С. 128—143.
17. Сидоренко Т. Концептуальна модель культурно-просвітницької діяльності публічної бібліотеки. *Образ*. 2017. Вип. 1. С. 34—40.
18. Слободяник М. С. Базова модель бібліотеки як соціально-комунікаційної інституції. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2009. № 4. С. 5—6.
19. Стандарт вищої освіти України: другий (магістерський) рівень, галузь знань 02 Культура і мистецтво, спеціальність 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа". URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/28/029-informatsiyana-bibliotechna-ta-arkhivna-sprava-magistr.pdf> (дата звернення: 27.01.2024).
20. Струнгар В. Інформаційно-комунікаційна модель бібліотечного представництва в соціальних медіа. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2018. Вип. 49. С. 295—305.
21. Хрущ С. С. Концептуальна модель інноваційного медіапростору бібліотеки. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 3. С. 20—26.
22. Чотири простори бібліотеки: модель діяльності : практичний посібник / автори укладачі: О. Бояринова, О. Бруй, Л. Лугова, Я. Сошинська, І. Шевченко; Українська бібліотечна асоціація. Київ : ВГО Українська бібліотечна асоціація, 2020. 104 с.
23. Шемаєва Г. В. Інноваційна модель бібліотечної освіти: перспектива реалізації. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2013. Вип. 40. С. 42—48.
24. Jochumsen H., Hvenegaard C., Skot-Hansen D. The four spaces — a new model for the public library. *New Library World*. Vol. 113 No. 11/12. P. 586—597. URL: <https://doi.org/10.1108/03074801211282948> (дата звернення: 27.01.2024).

Oksana Matvienko,

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Kyiv National University of Culture and Arts*

Mykhailo Tsyvin,

PhD of Technical Sciences,

Associate Professor, International Academy of Personnel Management

Modeling as a research method: a library science discourse

Significant changes in the library industry resulting from its transformations require new models of activity and are characterized by a lack of systematic scientific research on the use of the modeling method in library science theory and practice. This determines the relevance of identifying the state, directions of use and generalizations of the method in library science discourse.

Using the semantic analysis of the documentary flow of publications in professional library science journals by keywords, the article analyzes the documentary flow of publications that reflect the results of scientific Ukrainian research and illustrate the representation of modeling in librarianship by conditionally selected generalized thematic clusters.

It is concluded that the outlined areas of modeling processes and phenomena in the library science discourse indicate that significant changes in the library industry as a result of its transformations are the subject of attention of Ukrainian researchers, and the results obtained can serve as a significant scientific and methodological basis for further research.

In the absence of systematic research and educational and methodological support in the form of textbooks and manuals on modeling in library theory and practice, the existing scientific heritage can be generalized and translated

into the educational process of training applicants for master's and doctoral degrees as a proven tool and result of scientific knowledge, for the acquisition of competencies defined by the Standard of Education in the specialty "Information, Library and Archival Affairs".

Keywords: modeling; conceptual model; library development model; information resources management model; model of library technological processes; model of professional library education

References

1. Bachynsjka N. (2022). Konceptualjni osnovy rozvytku specialnosti "Informacijna, biblioteczna ta arkhivna sprava". *Ukrajinsjkyj informacijnyj prostir*, 2 (10), pp. 280—292.
2. Boghza N. (2008) Modelj siljsjkoji biblioteki: profesijne bachennja. *Biblioteczna planeta*, 3, pp. 18—21.
3. Varenko V. M. (2023). Modeljuvannja dijalnosti bibliotek: analitychni instrumenty. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informologhija*, 4, pp. 49—55.
4. Voskoboynikova-Ghuzjeva O. (2012). Modernizacijni modeli rozvytku bibliotечно-informacijnykh ustanov v period globalizaciji: postanovka pytannja. *Visnik Lvivskogo universitetutu. Seriya: Knigoznavstvo, bibliotekoznavstvo ta informacijni tehnologiyi*, 7, pp. 157—171.
5. Ghbranchak T. (2020). Konceptualjna modelj ghnuchkoji biblioteki. *Ukrajinsjkyj zhurnal z bibliotekoznavstva ta informacijnykh nauk*, 6, pp. 10—23.
6. Ghumenchuk A. V. (2019). Modelj intelektualizaciji vyshhoji bibliotечно-informacijnoji osvity. *Visnyk KhDAK*, 55, pp. 70—81.
7. Zhukova V. P. (2018). Modeljuvannja bibliotечно-informacijnogho servisu. *Molodyj vchenyj*, 4 (1), pp. 39—42.
8. Zbanacjka O. M. (n. d.). Bibliotekoznavstvo. *Velyka Ukrajinsjka encyklopedija*. Available at: <https://vue.gov.ua/Бібліотекознавство>.
9. Kobjeljev O. M. (2018). Analiz bibliotekoznavchogho znannja: metodologichnyj aspekt. *Modelj biblioteki XXI stolittja : materialy Mizhnar.nauk.-prakt. internet-konf. Kharkiv, 15 chervnja 2018 r.* Available at: <http://conf.nlu.edu.ua/libmodel/index>.
10. Kovaljchuk N. (2019). Konceptualjna modelj dokumentacijnogho zabezpechennja upravlinnja bibliotekoju v suchasnykh umovakh. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informologhija*, 2, pp. 55—62.
11. Kolesnykova T. O. (2012). *Komunikacijni modeli dijalnosti bibliotek VNZ v umovakh informatyzaciji*. PhD. Kharkiv.
12. Kopanjeva V. O. (2019). Konceptualjna modelj biblioteki v seredovyshhi cyfrovoji nauky. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informologhija*, 4, pp. 6—13.
13. Kostenko L. J. (2006). Biblioteka suspilstva znanj: konceptualjna modelj. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informologhija*, 1, pp. 23—26.
14. Lopatjjev A. O. (2007). Modeljuvannja jak metodologhija piznannja. *Teorija ta metodyka fizychnogho vykhovannja*, 8, pp. 4—8.
15. Rostovcev S. S. (2016). *Formuvannja systemy Internet-marketynghu v bibliotekakh Ukrainy*. PhD. Kharkiv.
16. Ruchko O. (2018). Matematyčne modeljuvannja jak odyz iz metodiv naukogho doslidzhennja u ghumanitarnykh nauках. *Ukrajinoznavstvo*, 2, pp. 128—143.
17. Sydorenko T. (2017). Konceptualjna modelj kulturno-prosvitnyckoji dijalnosti publichoji biblioteki. *Obraz*, 1, pp. 34—40.
18. Slobodjanyk M. S. (2009). Bazova modelj biblioteki jak socialjno-komunikacijnoji instytuciji. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informologhija*, 4, pp. 5—6.
19. *Standart vyshhoji osvity Ukrainy: drugyj (maghistersjkyj) rivenj, ghaluzj znanj 02 Kuljtura i mystectvo, specialnistj 029 "Informacijna, biblioteczna ta arkhivna sprava"*. (n. d.). Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/28/029-informatsiyna-biblioteczna-ta-arkhivna-sprava-magistr.pdf>.
20. Strunghar V. (2018). Informacijno-komunikacijna modelj bibliotечноnogho predstavnyctva v socialjnykh media. *Naukovi praci Nacionalnoji biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskogho*, 49, pp. 295—305.
21. Khrushh S. S. (2022). Konceptualjna modelj innovacijnogho mediaprostoru biblioteki. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informologhija*, 3, pp. 20—26.
22. Bojarynova O., Bruj O., Lughova L., Soshynsjka Ja. & Shevchenko I. (2020). *Chotyry prostory biblioteki: modelj dijalnosti : praktychnyj posibnyk*. Kyiv: VGH O Ukrajinsjka biblioteczna asociacija.
23. Shemajeva Gh. V. (2013). Innovacijna modelj bibliotечноnoji osvity: perspektyva realizaciji. *Visnyk Kharkivskojji derzhavnoji akademiji kuljтуры*, 40, pp. 42—48.
24. Jochumsen H., Hvenegaard C. & Skot-Hansen D. (2012). "The four spaces — a new model for the public library". *New Library World*, 113 (11/12), pp. 586—597. Available at: <https://doi.org/10.1108/03074801211282948>.

Надійшла до редакції 19 лютого 2024 року